

המדור

11	פרשת תזריע-מצורע
© ←	ד' אייר תשפ"ה 02.05.2025

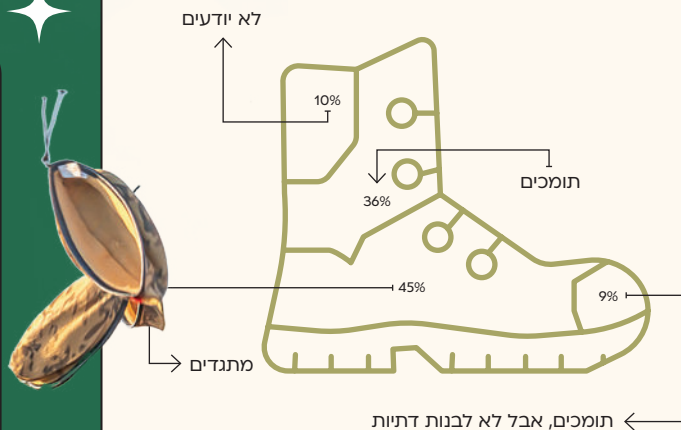
אחריהן

בעשור האחרון המגמה גדלה ומאז תחילת המלחמה כבר אי אפשר להתעלם: גיוס לדתיות זו כבר לא מילה גסה

← אביטל פריד | 12

האם אתם תומכים בגיוס נשים ליחידות קרביות?

סדרת חיוך

מיד אחרי שהחלים מסרטן וכשאשתו הייתה בחודש תשיעי הוא התגייס למילואים כדי להצחיק את הלוחמים. גיא הוכמן בראיון עצמאות

← שרינה זרביב | 24

ישראל מושיחוב

המדור טס לסלובקיה כדי לפגוש את ולשאול אותו: אוף קורס, מה עם השנה הבאה?

← אורי גריזים | 39

בנות בצריח

המספרים לא משקרים: יותר ויותר נערות דתיות מתגייסות לצה"ל ומוותרות על הזכאות לפטור מגיוס א אך בזמן שהנתונים מספרים על התעוררות מהשטח, למעלה עדיין אין שינויים מהותיים א מה השתנה בשביל המשרתות בחצאית בעשור האחרון, ועד כמה השפיעה על כך המלחמה המתמשכת?

כתבתה של אביטל פריז

אחת משרתת בימים אלו במילואים בגבול הצפון, ואחת עוד מתמיינת למסלולים שונים בצבא. "הן גדלו עם זה בבית", היא מספרת. "כשאת רואה את זה מימינך ומשמאלך – זה משפיע".

גם פרינס קיבלה תמיכה מלאה בבית הוריה בזמנו, אך לדבריה "היום זה הרבה יותר עוטף ונוח. יש אנשי חינוך לפנות אליהם, יש ארגון כמו 'אלומה', וזה הבדל מהותי בין הגיוס שלי ובין גיוס בנותי. הידע, הקבלה, ההכלה. ההבנה שיש למי לפנות, שיש את מי לשאול, היא חשובה מאוד". בנוסף לכך, אומרת פרינס, עולם ההזדמנויות של הצעירות היום הרבה יותר גדול. "גם בתוך המגזר וגם מחוצה לו יודעים טוב יותר איך 'לאכול' את הדתיות. הן כבר לא מוגבלות בתפקידים מסוימים, לא מבחינת עצמן ולא מבחינת הצבא".

אֵלֶּה

השינוי שפרינס מתארת, שנפרס על פני כמה עשורים, מגובה במספרים. ב־2012, לפי נתוני דובר צה"ל, התגייסו לצבא 1,538 צעירות דתיות. בתוך עשור המספר הזה כמעט הוכפל, וב־2021 התגייסו כבר 2,682. מדובר על כשליש מבוגרות החינוך הממלכתית שהתגייסו. השפעתה של המלחמה עדיין טרייה, אך ההערכות הן שמדובר בפתחה של מגמת עלייה בשיעור המתגייסות מידי מחזור.

רק בדצמבר האחרון, על רקע המלחמה, משבר הגיוס והצורך של צה"ל בלוחמים נוספים, לצד התגברות המוטיבציה - מערך האיסוף הקרבי של חיל הגנת הגבולות קלט לשורותיו מחלקה ראשונה מסוגה שמורכבת כולה מנשים דתיות, לוחמות, והוא כולל שיעורי תורה אחת לשבוע, ליווי של נשות הלכה, חצאיות ונעליים גבוהות.

מי שהוביל את היוזמה הזאת הוא הרב אהרן טהרלב (59), ראש מדרשת לינדנבאום. טהרלב כאמור, הוא ממובילי המהלך מהקמת המדרשה - אולם גם הוא נוכח לדעת כי נדרש שינוי מאז המלחמה. "עד היום חשבתי שלא כדאי לבנות הדתיות להיות לוחמות. לא כי הן לא מסוגלות, אלא כי הסביבה המגדרית לא אפשרה לבת בכלל, ובטח לבת דתית, לעבור את השירות הזה בצורה מיטיבה מבחינה דתית. אבל אחרי שראיתי את המספרים הגדולים של הבנות שרוצות ללכת למסלול כזה, ואת החוסר בלוחמים, החלטתי לקום ולעשות מעשה. היום יש לנו כמה עשרות בנות במסלול מיוחד באיסוף קרבי".

עם, לפני יותר מעשור - כשלאף אחת עוד לא היה טיקטוק, יובל דיין הייתה פשוט ההיא שפרשה מ"דה וויס", וגוגל תמונות לא ידע מה זה "בובו" (מוזמנות לנסות אותנו במוצ"ש) - לנשות המגזר היה דבר אחד ברור כשמש: שמיניסטית דתייה הולכת לשירות לאומי. המעטות שבחרו אחרת - הליברליות, "הפמיניסטיות המשוגעות", או הבת של הקצין הבכיר - נחשבו לחריגות. וכך גם התייחסו אליהן.

היום השימוש בפטור הזה כבר אינו ברור מאליו כלל וכלל. שיעור המגויסות הדתיות הולך ועולה בעקביות, ובעשור האחרון אפילו הוכפל. ואת מה שלא עשה הזמן עשתה המלחמה, שהאיצה תהליכים ושינתה תפיסות עולם ברגע. בתוכנית "משרתות באמונה" של עמותת 'אלומה' מדווחים כי מאז 7.10 חלה עלייה של פי 5 בפניות מבנות דתיות המבקשות לבטל את הפטור ולהתגייס.

"מאז ה־7 באוקטובר אני לא מפסיקה לקבל פניות מבנות דתיות, משהו הזוי", מספרת סרן (במיל') ד"ר מיכל פרינס (44) מגוש עציון. הפונות הן לא רק נערות צעירות, אלא גם נשים בנות 40 ו־50, עם כיווי ראש, עם ילדים ואפילו נכדים - שביקשו להתגייס אחרי האסון, לתרום היכן שרק יצטרכו אותן. גם הבירוקרטיה הצה"לית לא הכניעה אותן, ושתיים מהן הצטרפו לשורות הצבא רק בשבועות האחרונים. "אני חושבת שבנות רבות הרגישו שהסלילו אותן, או מנעו מהן את זכות הבחירה, והן מחפשות לסגור מעגל - גם אם הן עשו שירות לאומי מאוד משמעותי".

פרינס רגילה לקבל פניות כאלה, מאחר שהיא מכירה את חוויית הגיוס בעצמה. בצעירותה למדה באולפנת בהר"ן, וכשלא התקבלה לכמה מוסדות של שירות לאומי - החליטה ללכת לצבא. בימים ההם חיילת עם חצאית הייתה משולה לתופעת טבע נדירה, ורק בוגרות אולפנה בודדות התגייסו לצה"ל. "התגייסתי להיות מש"קית הדרכה בחיל החינוך, מה שהיה קלאסי מאוד בזמנו לבנות דתיות", היא מספרת. "לא הכרתי משהו אחר, אבל גם לא הייתי לבד. הייתי במחזור הראשון של מדרשת לינדנבאום. הרב אהרן טהרלב היה מגיע כדי להעביר לנו שיעורים, ובאמת לא הרגשתי לבד".

כחודש לפני 7 באוקטובר, בטיימינג מצמרר, התקבלה פרינס למערך הנפגעים שאליו היא משויכת כעת. בזמן שאנו מדברים איתה היא משרתת במילואים. וגם בנותיה הולכות בדרכה -

צילום מסך מתוך העמוד של: יואל פלדי, התמונה צולמה במסגרת "חוד החנית", פרויקט צילום התנדבותי אותו יזם הצלם יואל פלדין, במסגרתו מאות צלמים מתנדבים במסגרת הפרויקט ומתעדים בכל מקום ובכל זמן את חיילי צה"ל בצמותם משמעותיים במהלך השרות.

מיכל פרינס: "אני חושבת שהרבה הרגישו שהסלילו אותן, והן מחפשות לסגור מעגל - גם אם הן עשו שירות משמעותי"

גם פרינס סיפרה כי את אותם האתגרים היא מצאה אפילו בחיל החינוך, כמו למשל כשלא יכלה לעבוד בשבת, אך החברות היו קוראות לה לשבת איתן להתייעצויות תוך אמירה שרק הן יכתבו. היא מתארת כי ההתמודדות השבועיות הן שגרמו לה לחפש את הדרך שלה לשמור על אמונתה במקביל לשירות יחד עם אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות.

ב' מספרת שעם הזמן העימות הזה דרש ממנה בעיקר מאמץ לשמירה על אורח חייה. "בסוף, יש לי שליחות - והיא מה שאני עושה עכשיו. אני יודעת ומאמינה, היום יותר מתמיד, שהשליחות שלי בהמשך תהיה גם זוגיות ומשפחה, וזה לא סותר את הפיטריות. יש מקום לגם וגם, וזה משהו שצריך לומר לציבור שלנו".

החשיבה המגזרית, לפי התיאור של ב', מחייבת מסלול אחד, תבנית מוכרת. וזה דבר שלדעתה צריך לשנות בשיה. "יש חוקים והלכות שיש להם מקום, אבל אם אני בצבא או אני לא פחות דתייה מהבנות או מהאחיות שלכם שנמצאות בשירות לאומי. כל הזמן מתעסקים בלוחמות ובהשפעות של השירות על הדת או על הנפש שלהן", היא מוסיפה, "אתם לא חושבים שזה מטשטש קצת את ההסתכלות על הגברים? זה לא מקטין קצת את הנפש שלהם? נראה לי שראיתי הרבה יותר גברים שמורידים את הכיפה ומפסיקים לשמור שבת מחוץ לבית מאשר בחורות שעושות את זה. יש לנו עולם פנימי חזק".

אאא

אחוזי הגיוס המאמרים בקרב בוגרות החמ"ד מצביעים על מגמה, אך אינם משקפים את המצב בכל מקום. מאחורי המספרים עומדות אולפנות שבהן הרוב המוחץ של הבוגרות מתגייסות, מול מוסדות שמרניים יותר שבהם אחוזי גיוס נמוכים עד לא קיימים. הפער הזה, כפי שכבר נאמר, תלוי בעיקר בסביבה התומכת. לפי ארגון אלומה גם

איך אני אוכל אחר כך לבוא בטענות או להביע את דעתי?" היא תוהה. "אני צריכה להרוויח את הזכות שלי. בסוף, לא בנים ולא בנות יודעים איך הם יגיבו ברגע האמת. לא דמיינתי שיהיו רגעים כמו שהשנה וחצי האחרונות הביאו איתן".

במהלך המלחמה היא יצאה לקצונה, שם הכירה רבים שתמונותיהם מתנוססות כעת בצער על סטיקרים בטרמפיאדות שליד הבסיס. היא הכירה גם לא מעט נופלים בני גילה מיישוב מגוריה. ב' מספרת על מורכבות מול הסביבה, החברה והבית וקושי בהכלת הגיוס שלה, אך מעידה כי בצל הימשכות לחימה - השיפוטיות פחתה. "המלחמה חשפה לציבור נשים שעושות דברים מדהימים. אם זה הטנקיסטיות של השריון, או המפקדות בפיקוד העורף שהגנו בחירוף נפש על הבסיס ועל החיילים שלהן לצד הלוחמים הגברים, שגם אותם חשוב לי להזכיר. יש גם את התצפיתניות, שהן לא לוחמות אומנם, אבל הן פיזית נלחמו ולא ויתרו. שמענו שם על סיפורי גבורה ממש עד הרגעים האחרונים - מעבר לתפעול של החמ"ל, תפיסת נשקים בידיים ומלחמה של ממש. אני מקווה שלא יהיו שוב אנשים שאומרים 'בנות לא צריכות להיות שם'. בסוף הוכח שדווקא לחשיבה השונה שלנו בדברים מסוימים יש הרבה מקום, וגם נשים, לוחמות ולא לוחמות, שילמו מחירים. יש תפיסות חברתיות שנכתבות בדם".

על המורכבות המדוברת של בחורה דתייה בצבא היא מספרת כי בזמן מלחמה השאלות ההלכתיות היו פחות מורכבות, וכי דווקא השגרה היא העניין. "על הכול צריך לחשוב יותר, פחות לטשטש גבולות. גם בזמן חירום אי אפשר לקרוא להכול פיקוח נפש, אבל יש הרבה דברים שחושבים עליהם פחות. למשל, אם הסיעו אוכל בשבת - בזמן מלחמה אוכלים אותו. לפעמים הכול כל כך מעייף שרציתי שהרבה הפשוטים יישארו פשוטים: חיוך, אוכל ורגע של הבנה מה קורה בחוץ".

הנושא הזה הוא החוט המקשר בין הדור של מיכל פרינס ובין החיילות הדתיות גם בימים אלה.

השירות הצבאי לבנות, גורס טהרלב, אמור להיות מותר וחובה לכתחילה: "אנחנו במלחמת מצווה כבר 77 שנה, אבל עכשיו ראינו כמה הצורך הזה קיומי". לדבריו, "ברור שאם החרדים היו מתגייסים היה פחות צורך, אבל זה לא קשור. בחור או בחורה ישראלים, יהודים, בטח דתיים - ירצו לתת כתף. שתי הישויות הכי חשובות ודומיננטיות בעולם היהודי, שאין סיבה שנשים לא יהיו חלק מהן, הן ארון הספרים היהודי וצבא ההגנה לישראל".

אולם למרות המאמצים הנחוצים שנעשים כדי לבנות עוד מסלולים מתאימים ומותאמים, הרב טהרלב מבחיר כי גם בעיניו לא בכל מקום זה אפשרי. כך למשל גם המסלול המגדרי והמלווה שיום במערך איסוף קרבי אינו תקף למי שרוצה לצאת ממנו לפיקוד. כמו כן הוא מתייחס לכך שצריך לקחת בחשבון כי בתכנון עתידי, הצבא יצטרך להתאים את עצמו גם לגברים דתיים וחרדים, וגם לגיוס נשים דתיות - בלי לפגוע באורח החיים של אף אחד.

על אף המורכבות הידועה, גם טהרלב מצביע על התעוררות בשטח, אולי עוד לפני ההנהגה. עומר חרמוני-גנור (29), מנהלת תוכנית "משרות באמונה" בארגון "אלומה", מסבירה כי מאז השבעה באוקטובר - הנערות מצביעות ברגליים. בארגון, שעוסק בחשיפה מוקדמת של ההזדמנויות והאתגרים במהלך השירות, מדגישים שמדובר בהחלטה פרטנית של כל אחת. "כל בת צריכה לבחור את הדרך המתאימה לה, לערכיה ולאמונתה", מוסיפה חרמוני-גנור. אולי בגלל זה, המגמות שהיא מצביעה עליהן מעידות על שינוי תפיסתי בקרב הדור הצעיר.

"ראשית, יש עלייה ניכרת בפניות של בנות שמבקשות לבטל את הפטור משירות צבאי - חלקן לקראת גיוס, וחלקן אף לאחר שהחלו בשירות לאומי", מסבירה חרמוני-גנור. "המגמה השנייה היא שאנחנו רואים עלייה בהתעניינות בתפקידי לחימה ובתפקידים קרביים. הבנות מביעות רצון עז לתרום באופן משמעותי למאמץ הביטחוני בישראל". הלכה למעשה, לפי דובר צה"ל אחת מכל חמש דתיות שבוחרות לשרת עושה זאת בתפקידי לחימה. אחת מהן היא סגן ב' (20), מפקדת מחלקה בגדוד מעורב. ב' עברה את המסלול הקלאסי: בית ספר דתי, אחריו אולפנה, ופעילות ענפה בסניף בני עקיבא. כבר שם היא סומנה כ"מורעלת", ואכן, התגייסה ללוחמה. היא החלה את השירות לפני המלחמה - ולא ידעה מה ילד יום: "האמת, אני לא מה שנקרא 'פמיניסטית משוגעת'. אף פעם לא הייתי. אני פשוט חושבת שאם אני יודעת שאני יכולה אז אסור לי לומר לא ולהתחמק, זה לא פייר.

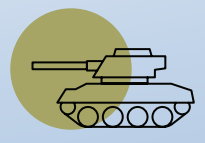
עלייה של פי 5 בפניות
מנערות שמבקשות לבטל
את הפטור שהצהירו
עלי - ולהתגייס לצה"ל

מתחילת
הפלחמה:

אחת מכל חמש בנות
דתיות שהתגייסו בשנים
האחרונות שירתה
בתפקידי לחימה

עוד לפני
הפלחמה:

א הקצינה ב': "יש חוקים והלכות, אבל אם אני בצבא אז אני לא פחות דתייה מהבנות או מהאחיות שלכם שנמצאות בשירות לאומי"

שלי בשביעית - אם היא תגיד משהו על צבא, אני הרבה פחות אתרגש". את אותו השינוי היא מתארת גם כמחנכת: "הייתה לי תלמידה מחוננת שהתלבטה מאוד בין שירות לאומי לצבא. אמרתי לה: יש לך חוכמה שאין להרבה אנשים, תלכי לצבא - שם צריך שכל כמו שלך. הקדוש ברוך הוא נתן לך מתנה, תראי איך את תורמת איתה".

בשנתיים האחרונות, מעידה מסינג, היא רואה תנועה בקרב המתגייסות לתפקידים מבצעיים יותר: "אני לא חושבת שבסוף יהיו הרבה מתגייסות לקרבי בשכבה, אולי שלוש או ארבע, אבל יש על זה דיבור - וזה כבר הבדל. כולנו רואות את הבנים בשבט, האחים, האבות, כולם מגויסים - זה כל הסיפור של הצבא, להיות חלק מעם ישראל. יש משהו בתחושת השייכות הזאת. זה לא קשור לרמת הדתיות, במיוחד בתקופה כמו שלנו, זה האתוס - זו התרומה לכאורה הכי גדולה שיש. אני לא מאמינה שיהיו הרבה, אבל הדיבור הוא שבנות יכולות לשאול את עצמן את השאלה הזאת".

"אני לא חושבת שזה קשור לפמיניזם אלא למלחמה", היא מדגישה. לדבריה היא מבדילה בין מה שמתגייסות כדווקאיות לבין עדכון מחשבות אמיתיות. "זה הבדל גדול. זה לא כי גם אני יכולה ואף אחד לא יגיד לי שאני לא, אלא כי זה נתפס כרגע כתרומה הכי גדולה. יש לי בוגרת שקיבלה תפקיד נחשב מאוד בחיל האוויר, ובסוף היא אמרה: נחשב, נחשב, אבל לא כל כך משמעותי - ועברה להיות לוחמת בתותחנים, שם היא מרגישה יותר משמעותית. לא להתבלבל: הבנות לא מחפשות פמיניזם אלא משמעות. זה נראה אותו דבר, אבל זה לא אותו דבר".

באולפנה הולך וגדל בשנים האחרונות. באולפנה הבינו את מגמת הבלבול בשאלת השירות בקרב התלמידות, ובחרו לשים את הדגש על הכוונה לשירות המתאים ביותר לכל אחת. "אנחנו לא מדברים על שירות צבאי או שירות לאומי - אנחנו מדברים על המקום שיהיה הכי מתאים לך ובו תתמרי הכי הרבה. תשאלני את עצמך את השאלה: איפה הכי צריך אותי?". לצד זאת הם מכוונים את הבנות למכינה או למדרשה טרום שירות, מתוך הבנה שבשני המסלולים הפתוחים בפני הבנות טמונות מורכבויות דתיות ואישיותיות רבות.

"בנות צריכות להתכונן לקראת הציאה לעולם, בדברים מסוימים בשירות הלאומי אפילו יותר מאשר בצבא". היא מסבירה שעם העלייה בנתוני הגיוס, חלה ירידה בתקציבים שהולכים לשירות הלאומי. המשמעות: מספר ה"חברותות" והשיעורים התורניים הצטמצם, הרכוז אחראיות על כמה ערים במקביל ולא פוגשות הרבה את הבנות בשטח. "במובנים מסוימים זה יותר מסוכן מהצבא בפן הדתי. כשאתה נמצא בחברה שהיא לכאורה כמו שלך - אתה מוריד את הגדרות. כשאת הולכת לצבא את מודעת לכך שאת לא נמצאת במקום שלך, את מודעת לכך שאת צריכה לשמור על עצמך".

אפשר לראות שינוי ברמה הדתית של הצעירות שהולכות לצבא?

"יש יותר בתיים דתיים שבהם הבנות הולכות לצבא, זה כבר ממש לא רק הלייטס. כמו כן, ביותר ויותר בתיים, אפילו אם הבנות לא הולכות לצבא - ההורים לא נבהלים מהמילה. אני בעצמי עברתי תהליך", היא מודה. "עם שלוש הבנות הגדולות שלי זה לא עלה בכלל על הדעת, עכשיו כשהבת

התמיכה הזאת היא, איך לא, נגזרת של תקציב ומשאבים. לפי חרמוני גנור, כיום קיימת הטיה מובהקת בחלוקת התקציבים בחינוך הדתי. "תקציב השירות הלאומי בחמ"ד עומד על כ-11 מיליון ש"ח, בעוד שתקציב ההכנה לשירות צבאי עומד על כ-400 אלף ש"ח בלבד". ככל הנראה, מכיוון שכבר הראשונות להתגייס בדורות הקודמים עשו זאת למרות כל המעטפת המסלילה לשירות לאומי - גם היום המגיעים האחרים הם שגוברים על פערי התקצוב וההכונה של האולפנה.

"השילוב של מלחמת מצווה ומלחמת קיום אמיתית, יחד עם ההתבוננות בהקרה המשמעותית של החברים שלי ושל הגברים הדתיים במלחמה הזאת, עורר בי תחושה אמיתית של שליחות. לא רציתי לפספס את זה", מספרת א' (19), שמתגיינת כעת לשירות צבאי. היא כבר החלה את המסלול המוכר בלי יותר מדי התלבטויות, למדה במדרשה תורנית וכבר סגרה שירות לאומי - אך רגע לפני כן בחרה לבטל את הפטור ולהתגייס לצה"ל. "אומנם אני לא הולכת ללוחמה, זה לא אני וזה לא מתאים לי, אבל דיברתי עם עוד כמה בנות כמוני, דוסיות אמיתיות, שדיברו על ההצלחה והגבורה שהייתה ללוחמות ב-7 באוקטובר, וזה גרם להן להרגיש שלעומת מה שתמיד אמרו לנו, תרומת הנשים במלחמה היא דווקא כן חשובה".

א א

את השינוי הזה מרגישים גם באולפנות שבמשך שנים בוגרותיהן לא התעניינו באפיקים כאלה באופן רשמי. שרה'לה מסינג (52), מנהלת התיכון באולפנית טבריה, ראתה במהלך עבודתה בתחום החינוך מאות רבות של נערות צעירות. "לפני 34 שנה, בתקופתי, היו בת אחת או שתיים בשכבה שהלכו לצבא, וגם אז זה היה נחשב למי שיוצאת מחוץ לתחום. אני וזכרת בת אחת מדהימה שאמרה 'אני מתוך שליחות הולכת לצבא ואני אהיה שם עם חצאית', והיא באמת הייתה ככה, אבל זה היה עוף נדיר מאוד".

לדבריה, יש קשר בין הבחירה של בנות להתגייס והתמיכה של הסביבה בהן, ובין מעמדה המתערער של הרבנות הראשית. "כל עוד הציבור הדתי-לאומי ראה בראשי הרבנות מורי דרך שהולכים לפיהם, הפסק של הרבנות נחשב. היה לו משקל בקבלת ההחלטות. אבל היום, לא החרדים ולא אנחנו מקשיבים לרבנות הראשית. ברגע שזה נהיה משהו פוליטי שהוא לא פונקציה - כבר אין לזה שום משמעות. מדברים על המהות".

מסינג מתארת כיצד מספר המתגייסות אצלה

התגייסו בכל מחזור בשלוש השנים האחרונות. ההערכות הן שהמלחמה תביא למגמת עלייה משמעותית בגיוס הכללי

כשליש מבוגרות החמ"ד

מספר המתגייסות הוכפל, וב-2021 התגייסו כבר 2,682 צעירות דתיות

תור עשור

